

**ВГО УКРАЇНЬСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА ІМ. Г.І. ДЕНИСЕНКА
КПІ ІМ. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО**

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ
ЕЛЕКТРОННИХ КАТАЛОГІВ**

**Програма навчального модулю
підвищення кваліфікації працівників бібліотек**

Київ 2019

УДК 025.31:025.355]:006.03](073)

М58

Розробники:

Баньковська Ірина Михайлівна

Бруй Оксана Миколаївна

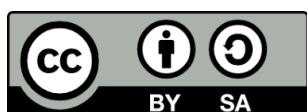
Малецька Олександра Владиславівна

Міжнародні стандарти для створення електронних каталогів: програма навчального модулю підвищення кваліфікації працівників бібліотек / ВГО Українська бібліотечна асоціація, Науково-технічна бібліотека КПІ ім. Ігоря Сікорського ; розробники: Баньковська І.М., Бруй О.М., Малецька О.В. – Київ : УБА, 2019. – 25 с.

ISBN 978-966-97740-7-1

Програму затверджено та рекомендовано до випуску на засіданні Президії ВГО Українська бібліотечна асоціація 13.11.2019, протокол № 6.

Програму затверджено на засіданні Методичної ради Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського 08.10.2019, протокол № 4.

Ліцензія Creative Commons «Attribution-ShareAlike»
(«Атрибуція — На тих самих умовах») 4.0 Всесвітня.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма навчального модулю підвищення кваліфікації працівників бібліотек «Міжнародні стандарти для створення електронних каталогів» представляє актуальну тему для бібліотек різних типів, видів та підпорядкування, які вже створюють або планують створення власних електронних каталогів чи беруть або планують брати участь у проектах зведеної/централізованої каталогізації.

Мета навчання – сформувати у слухачів предметні (професійні) компетентності щодо реалізації завдань ведення бібліографічних та авторитетних баз даних відповідно до сучасних міжнародних стандартів.

Теми програми логічно пов'язані, що дозволяє формувати системні знання з означеної проблеми. Передбачається вивчення історії розвитку спеціальних стандартів для створення електронних каталогів, сучасних міжнародних стандартів, які застосовуються та мають перспективу застосування для побудови бібліографічних та авторитетних баз даних бібліотеками, «Бібліотечної еталонної моделі від IFLA» (IFLA-LRM), нових правил каталогізації в цифровому середовищі «Опис та доступ до ресурсів» (RDA), комунікативного машинозчитуваного формату MARC 21, застосування RDA під час створення бібліографічних записів у форматі MARC 21.

Об'єктом навчального модулю є правила та стандарти створення електронних каталогів. Предметом – правила каталогізації «Опис та доступ до ресурсу» (RDA) у форматі MARC 21.

Навчально-тематичний план передбачає лекційні, семінарські та практичні заняття з окремих тем. До кожної теми розроблені завдання для самостійної роботи, питання для самоперевірки, питання для контролю засвоєння отриманих знань через експрес-опитування. Передбачено також проведення вихідного контролю знань слухачів (тестові завдання та опитування онлайн).

Вивчення тем у межах програми навчального модулю пов'язане з діяльністю працівників бібліотек, до обов'язків яких входить створення бібліографічних та авторитетних записів для електронного каталогу.

З огляду на вищезазначене, цей навчальний модуль сприяє:

- вивченню правил та стандартів створення бібліографічних та авторитетних баз даних;
- формуванню теоретичних знань щодо основних положень та принципів нових правил каталогізації в цифровому середовищі «Опис та доступ до ресурсу» (RDA) та комунікативного машинозчитуваного формату MARC 21;
- виробленню практичних умінь, необхідних для створення бібліографічних записів для електронного каталогу відповідно до правил каталогізації «Опис та доступ до ресурсів» (RDA) у форматі MARC 21.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Теми	Кількість годин				
		Всього	Лекції	Практичні, семінари	Самост. робота	Контроль знань/ тестування
1	Правила та стандарти створення електронних каталогів	4	2		2	експрес-опитування
2	«Бібліотечна еталонна модель від IFLA» (IFLA-LRM)	7	3	2	2	експрес-опитування
3	Основні принципи та положення правил каталогізації «Опис та доступ до ресурсів» (RDA)	5	1	2	2	експрес-опитування
4	MARC 21 для бібліографічних даних	4	2		2	експрес-опитування
5	Створення бібліографічних записів у форматі MARC 21 за правилами RDA	16		12	4	
	Консультація	8				
	Залік	2				онлайнний тест
	Разом:	46	8	16	12	

ЗМІСТ

Тема 1. Правила та стандарти створення електронних каталогів

Зміст:

Правила та стандарти для створення електронних каталогів. Концептуальні моделі – нова філософія каталогізації. FRBR – Функціональні вимоги до бібліографічних записів – концептуальна модель метаданих «сутність-зв'язок». FRAD – Функціональні вимоги до авторитетних даних. FRSAD – Функціональні вимоги до предметних авторитетних даних. IFLA LRM – IFLA Library Reference Model. Машинозчитувана каталогізація – комунікативні формати. Родина форматів UNIMARC. Родина форматів MARC 21. Після-MARC – BIBFRAME – модель пов'язаних даних. Стандарти змісту – правила каталогізації. ГОСТ 7.1:2003 «Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». ISBD (C) – Консолідований міжнародний стандарт бібліографічного опису. ССО – Каталогізація культурних об'єктів. ISAD(G) – Загальний міжнародний стандарт архівного опису. ACCR2 – Англо-Американські правила каталогізації 2. RDA – «Опис та доступ до ресурсів». Стандарти обміну даними. Z39.50 – стандарт протоколу пошуку та отримання інформації з віддалених баз даних.

Тема 2. «Бібліотечна еталонна модель від IFLA» (IFLA-LRM)

Зміст:

IFLA-LRM – нова концептуальна модель від IFLA. Походження, причини виникнення, визначення та призначення IFLA-LRM. Зв'язки з іншими стандартами. Структура та основні положення IFLA-LRM. Завдання користувача. Базова термінологія, яка потрібна для вивчення моделі. Сутності та їх особливості, ієрархія сутностей. Обмеження. Детальний розгляд сутностей. Сутність вищого рівня Res. Сутності WEMI: твір, вираження, прояв та примірник. Сутності агент, особа, колективний агент, номен, місце та часовий діапазон. Атрибути сутностей та їх особливості. Наслідування атрибутів. Зв'язки. Читання таблиць з поясненнями особливостей зв'язків. Діаграми сутність-зв'язок: умовні позначення та види діаграм.

Тема 3. Основні принципи та положення правил каталогізації «Опис та доступ до ресурсів» (RDA)

Зміст:

«Опис та доступ до ресурсів» (RDA) – правила каталогізації для середовища онлайн-каталогів. Вплив концептуальної моделі від IFLA (IFLA-LRM) на майбутній розвиток RDA: проект 3R, реструктуризація RDA Toolkit. Призначення та сфера застосування правил. Особливості, джерело принципів управління RDA. Цілі та принципи правил. Пов'язані стандарти та сумісність з іншими стандартами. Термінологія правил. Адаптація до локальних потреб. Елементи даних RDA. Сутності. Елементи в RDA – атрибути та зв'язки. Методи запису елементів. Особливості інструкцій. Судження каталогізатора. Опис ресурсу. Логічно-послідовний

опис інформаційного ресурсу. Обмеження кардинального числа для зв'язків. Мінімальний логічно-послідовний опис ресурсу. Мінімальний опис сутності ресурсу. Ефективний опис інформаційного ресурсу. Ефективний опис сутності ресурсу.

Тема 4. MARC 21 для бібліографічних даних

Зміст:

Комунікативний формат MARC 21 для бібліографічних даних: призначення. Компоненти бібліографічного запису. Структура MARC 21 для бібліографічних даних. Поле Лідер. Довідник. 00X контрольні поля – загальна інформація. 01X-09X номери та коди – загальна інформація. Поля заголовків – розділи загальної інформації. 1XX основні введення – загальна інформація. 20X-24X поля назви та пов'язаних назв – загальна інформація. 25X-28X поля відомостей про видання (редакцію), вихідні дані і т. п. – загальна інформація. 3XX поля фізичного опису і т. п. – загальна інформація. 4XX поля відомостей про серію. 5XX примітки – загальна інформація. 6XX поля предметного доступу – загальна інформація. 70X-75X додаткові введення – загальна інформація. 76X-78X введення зв'язку – загальна інформація. 80X-840 додаткові серійні введення – загальна інформація. 841-88X розміщення, альтернативна графіка і т. п. – загальна інформація. Списки MARC кодів: країни; мови; організації; географічні регіони; ролі осіб та організацій відносно каталогізованого матеріалу; джерела кодів.

Тема 5. Створення бібліографічних записів у форматі MARC 21 за правилами RDA

Зміст: Каталогізація книжок за правилами RDA в форматі MARC 21. Каталогізація серіальних видань за правилами RDA у форматі MARC 21.

ПЛАНИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Правила та стандарти створення електронних каталогів

Тема вивчається під час:

Лекційного заняття – 2 години

Самостійної роботи – 2 години

План лекційного заняття

1. Бібліотечні каталоги: від карткового до електронного.
2. Нова філософія каталогізації в онлайн-середовищі. Концептуальні моделі.
3. Машинозчитувана каталогізація: комунікативні формати та модель пов'язаних даних BIBFRAME.
4. Стандарти змісту – правила каталогізації.
5. Стандарти обміну даними.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте електронні каталоги національних бібліотек України. Визначте в якому комунікативному форматі (UNIMARC чи MARC 21) створюються бібліографічні записи в кожній з цих бібліотек.

Питання для самоперевірки

1. Які основні концептуальні моделі каталогізації в онлайн-середовищі ви знаєте?
2. Які основні міжнародні комунікативні формати та їх типи ви знаєте?
3. Який основний підхід до створення бібліографічних записів покладено в основу правил каталогізації «Опис та доступ до ресурсів» (RDA)?

Питання до експрес-опитування

1. Що таке концептуальна модель?
2. Які основні завдання користувача електронного каталогу?
3. Назвіть всі формати MARC 21.
4. З якими трьома рівнями абстракції інформації працює модель пов'язаних даних BIBFRAME?

Тема 2. «Бібліотечна еталонна модель від IFLA» (IFLA-LRM)

Тема вивчається під час:

Лекційного заняття – 3 години

Практичного заняття – 2 години

Самостійної роботи – 2 години

План лекційного заняття

1. IFLA-LRM – походження, причини виникнення, визначення та призначення концептуальної моделі. Зв'язки з іншими стандартами.
2. Структура та основні положення IFLA-LRM.
3. Завдання користувача.
4. Сутності та їх особливості. Детальний розгляд сутностей.
5. Атрибути сутностей та їх особливості.
6. Зв'язки.
7. Діаграми «сутність-зв'язок»: умовні позначення та види діаграм.

Питання до експрес-опитувань

Експрес-опитування №1

У кожному запитанні ключовим словом є слово «книга». Вона виступає як одна з сутностей, в залежності від контексту використання у реченні. Яку саме з сутностей відображає кожен із прикладів нижче:

- A. Ми маємо замовити цю *книгу*.
- B. Я би хотів почитати цю *книгу* в перекладі французькою мовою.
- C. Я загубив мою *книгу*.
- D. Цей кінофільм базується на моїй улюбленій *книзі*.

Експрес-опитування №2

Визначте сутності:

- A. Оцифрована версія друкованого тексту від видавництва Oxford University Press, опублікованого у 2008 році
- B. Примірник видання з автографом у шкіряній палітурці з Колекції рідкісних видань
- C. Переклад французькою мовою
- D. Виконання від Лондонського симфонічного оркестру 2005 року
- E. «Гамлет» В. Шекспіра

Експрес-опитування №3

Визначте сутності у прикладах:

- A. Леся Українка
- B. Орден Домініканців
- C. Marvel Comics (компанія)
- D. Італія
- E. «Національна бібліотека Франції» як спосіб послатися на організацію
- F. Агата Крісті
- G. «Atwood, Margaret, 1939-» як спосіб послатися на письменницю
- H. Залізна доба
- I. Марс
- J. Родина Бахів, музикантів та композиторів

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитися з текстом IFLA-LRM. Текст моделі знаходиться за адресою:

https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr-lrm/ifla-lrm-august-2017_rev201712-uk.pdf.

План практичного заняття

1. Робота з інструктором: розгляд прикладів ресурсів, виокремлення сутностей їх атрибутів та зв'язків.
2. Побудова діаграми сутність-зв'язок, яка зображує зв'язки, визначені в моделі, разом з інструктором.
3. Самостійна робота з побудови моделі «сутність-зв'язок» згідно з отриманим завданням.

Завдання для самостійної роботи на практичному занятті

Учасники розбиваються на групи – в кожній групі по кілька осіб. Кожна група отримує спеціальні завдання – підібрані приклади однакової складності, які ілюструють сутності IFLA-LRM. Учасники повинні:

- визначити, що саме в конкретному прикладі є сутностями;
- виділити атрибути цих сутностей;
- зобразити схематично ці сутності, їх атрибути та зв'язки між ними.

Текст завдань друкується на окремих аркушах паперу.

Варіант 1

Письменниця Лаура Гілленбранд написала книгу, назва якої в оригіналі англійською мовою пишеться як «Seabiscuit: An American Legend». Це історія-біографія скакового коня, вперше опублікована у 1999 році. За цією книгою у 2003 році був знятий однойменний фільм «Seabiscuit». Існує електронний варіант тексту англійською мовою (електронна книга). Є переклади арабською мовою. Копії цієї книги – в каталозі Бібліотеки Конгресу США та в каталозі Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м.Києва.

Варіант 2

Янн Мартель написав роман «*Life of Pi*», який був виданий у 2001 році. У 2012 році за мотивами цієї книги був знятий однойменний кінофільм, що отримав 4 премії Оскар (з 11 номінацій). Книга була видана у більш ніж 50 країнах, перекладена багатьма мовами. Переклад цієї книги українською мовою вийшов у 2016 році, у видавництві Старого Лева. Існують театральні постановки роману. Книга є в каталозі Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м.Києва, це переклад українською мовою.

Варіант 3

Лаура Гілленбранд є автором біографічної книги «Unbroken: A World War II Story of Survival, Resilience, and Redemption», що вийшла з друку в 2010 році (це друга книга,

написана письменницею). У 2014 році вийшов однойменний фільм за мотивами цього роману, режисером якого виступила Анджеліна Джоли (фільм мав 3 номінації на премію Оскар). Переклад українською мовою книги «Незламний. Історія виживання, стійкості та звільнення під час Другої світової війни» опублікувало видавництво КМ-БУКС у 2017 році. Книга є в каталозі Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м.Києва, це переклад роману українською мовою.

Варіант 4

«12 Years a Slave» Соломона Нортапа – це автобіографічний роман-сповідь, написаний в 1853 році. Роман був екранізований двічі – першого разу в 1984 році, другого разу в 2014 році. Саме в 2014 році однойменний фільм Бреда Пітта та режисера Стіва Макквіна був удостоєний трьох статуєток премії «Оскар» і визнаний «Найкращим фільмом року» (2014). Переклад книги російською мовою вийшов під назвою «12 лет рабства. Реальная история предательства, похищения и силы духа» в 2014 році від видавництва «Эксмо». Книга є в каталозі Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м.Києва, це переклад роману російською мовою.

Варіант 5

Повість американського письменника Стівена Кінга «Rita Hayworth and Shawshank Redemption» була опублікована в 1982 році. У 2014 році за повістю був знятий однойменний кінофільм (отримав 7 номінацій на Оскар). Переклад українською мовою «Ріта Гейворт і втеча з Шоушенка» з'явився в 2015 році у видавництві КСД. Різні видання повісті є в каталозі Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м.Києва, це переклади російською мовою.

Варіант 6

«The Book Thief» – роман австралійського письменника Маркуса Зузака, написаний в 2005 році. Роман був екранізований в 2013 році (однойменний фільм). Переклади роману існують багатьма мовами, їх близько 30-ти – іспанською, німецькою, італійською, французькою, болгарською тощо. Українською мовою роман опублікований в 2015 році як «Крадійка книжок» видавництвом «Клуб сімейного дозвілля». Книга є в каталозі Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м.Києва, це переклад українською мовою.

Тема 3. Основні принципи та положення правил каталогізації «Опис та доступ до ресурсів» (RDA)

Тема вивчається під час:

Лекційного заняття – 1 година

Практичного заняття – 2 години

Самостійної роботи – 2 години

План лекційного заняття

1. Правила RDA – призначення, сфера застосування, принципи та цілі. Зв'язки з іншими стандартами.
2. Особливості термінології правил.
3. Адаптація RDA до локальних потреб.
4. Елементи даних RDA.
5. Методи запису елементів.
6. Особливості інструкцій. Судження каталогізатора.
7. Опис ресурсу. Логічно-послідовний опис інформаційного ресурсу. Ефективний опис інформаційного ресурсу.

План практичного заняття

1. RDA Toolkit – основний інструмент каталогізатора.
2. Попередня версія та бета-версія нового RDA Toolkit.
3. Тестовий доступ до RDA Toolkit.
4. Структура, особливості подання даних.
5. Друкований варіант правил RDA.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть основні завдання користувача, які підтримує RDA.
2. Назвіть групи сутностей, які описує RDA.
3. Які види елементів представляє RDA?

Тема 4. MARC 21 для бібліографічних даних

Тема вивчається під час:

Лекційного заняття – 2 години

Самостійної роботи – 2 години

План лекційного заняття

1. Комунікативний формат MARC 21 для бібліографічних даних: призначення.
2. Структура MARC 21 для бібліографічних даних.
3. Лідер, Довідник
4. Змінні поля. Змінні контрольні поля
5. Поля змінних даних
 - X00 Імена осіб
 - X10 Наймення організацій
 - X11 Наймення заходів
 - X30 Уніфіковані назви
 - X40 Бібліографічні назви
 - X50 Тематичні терміни
 - X51 Географічні назви

- 0XX Контрольна інформація, ідентифікаційні та класифікаційні номери і т.п.
- 1XX Основні введення
- 2XX Назви та відомості, що відносяться до назви (видання/редакція, вихідні дані і т.п.)
- 3XX Фізичний опис і т.п.
- 4XX Відомості про серію
- 5XX Примітки
- 6XX Поля предметного доступу
- 7XX Додаткові введення інші, ніж предмет чи серії; введення зв'язку
- 8XX Серійні додаткові введення, утримання і т.п.
- 9XX Поля локального використання

Завдання для самостійної роботи

1. За вашим вибором відкрийте в каталозі бібліотеки, що працює у форматі MARC 21, 3-5 бібліографічних записів та визначте групи полів, які містять інформацію про ім'я особи, про організацію, про назву, про фізичний опис.
2. Відкрийте шаблон для створення бібліографічного запису на книгу та закаталогізуйте запропоновану книгу.

Питання для самоперевірки

1. Розгляньте запропонований приклад заповнення поля 260 (Публікація, розповсюдження і т.п. (Вихідні дані) (П)

260 ## \$a Чернівці : \$b Друк Арт, \$c 2017.

Заповніть пробіли в реченнях одним із наступних варіантів відповіді: поле(поля), індикатор(и), підполе(підполя), код(и) підполя(підполів), тег(и)

- a. Цей приклад представляє одне _____.
- b. Число 260 – це _____.
- c. Символи дві «решітки» означають позиції _____.
- d. Цей приклад містить одне _____, яке має три _____.
- e. Знак \$ та латинські літери \$a, \$b та \$c – це три приклади _____.
- f. У цьому полі немає ні першого, ні другого _____, іншими словами _____ не визначені.
- g. У записах MARC 21 є три типи позначень змісту: _____, _____ та _____.
- h. Це поле містить три _____.

Питання до експрес-опитування

1. Яке призначення формату MARC 21 для бібліографічних даних?
2. Яка структура MARC 21 для бібліографічних даних?
3. Які типи полів у MARC 21 для бібліографічних даних?

4. Які типи матеріалів можуть бути описані у форматі MARC 21 для бібліографічних даних?

Тема 5. Створення бібліографічних записів у форматі MARC 21 за правилами RDA

Тема вивчається під час:

Практичного заняття – 12 годин

Самостійної роботи – 4 години

Практичне заняття 1

1. Відкрийте шаблон для створення бібліографічного запису на книгу.
2. Розгляньте та назвіть групи полів та основні поля, які мають бути обов'язково заповнені.
3. Здійсніть каталогізацію запропонованих книг.
4. Презентуйте створені вами бібліографічні записи.

Практичне заняття 2

1. Відкрийте шаблон для створення бібліографічного запису на серіальне видання.
2. Розгляньте та назвіть групи полів та основні поля, які мають бути обов'язково заповнені.
3. Здійсніть каталогізацію запропонованих серіальних видань.
4. Презентуйте створені вами бібліографічні записи.

Завдання для самостійної роботи

1. Відкрийте шаблон для бібліографічного запису на книгу та закаталогізуйте запропоновану книгу.
2. Відкрийте шаблон для бібліографічного запису на серіальне видання та закаталогізуйте запропоноване серіальне видання.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КУРСУ

Програмою підвищення кваліфікації передбачені такі види аудиторних навчальних занять: лекції, практичні заняття та самостійна робота.

Лекція – вид навчального заняття, який призначений для викладення та засвоєння теоретичного матеріалу. Лекція має виконувати ряд функцій. Особливо важливими для вивчення цього курсу є: *інформаційна функція* – яка передбачає передачу слухачам відібраної, узагальненої та адаптованої викладачем інформації; *орієнтовна функція*, яка розкриває походження теорій та ідей, причин, що призвели до розвитку певних явищ; *пояснювальна функція*, яка передбачає розкриття термінології та системних логічних зв'язків у визначеній області вивчення; *систематизуюча функція*, яка включає структурування масиву знань з певної теми, та *стимулююча функція*, яка спрямована на пробудження інтересу до навчальної інформації, до виникнення бажання продовжувати навчання самостійно. Для кращого засвоєння навчального матеріалу рекомендується застосовувати наочність, аргументацію, прийоми емоційного впливу, активізувати пізнавальну діяльність слухачів інтерактивними методами (діалог, «мозкова атака», ситуаційний аналіз, експертне оцінювання та ін.), заохочувати слухачів до вирішення проблемних питань, постійно тримати зворотний зв'язок з аудиторією, активно використовувати мультимедійні дидактичні матеріали.

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому слухачі під керівництвом викладача виконують певні відповідно сформульовані завдання і таким чином закріплюють теоретичні положення навчального курсу; набувають вмінь та навичок практичного застосування своїх знань.

Практичні заняття проводяться з метою формування в слухачів курсу умінь і навичок роботи з організації бібліографічної інформації, використання відповідного програмного забезпечення, інформаційних ресурсів тощо. Для ефективної роботи слухачів на практичних заняттях викладачу рекомендується використовувати інструктаж, спостереження за самостійною роботою слухачів, консультування, аналіз проблемних ситуацій та пошук моделей рішення, підведення підсумків.

Самостійна робота слухачів є основним засобом засвоєння навчального матеріалу в аудиторіях та у вільний від аудиторних занять час. До кожної теми навчального курсу розроблені завдання для самостійної роботи, що орієнтовані на пошукову та творчу діяльність слухачів. Контроль виконання самостійної роботи слухачами та оцінку досягнутих результатів рекомендується провадити як рефлексивний(у), що передбачає обмін думками, визначення неточностей і коригування дій.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА

1. Bibliographic Framework Initiative. URL: <https://www.loc.gov/bibframe> (дата звернення: 03.10.2019.).
2. Functional Requirements for Authority Data. A Conceptual Model / IFLA Working Group on Functional Requirements and Numbering of Authority Records (FRANAR). 2009. As amended and corrected through July 2013. URL: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frad/frad_2013.pdf (дата звернення: 03.10.2019.).
3. Functional Requirements for Bibliographic Records : final report / IFLA Study Group on the Functional Requirements for Bibliographic Records. München : K.G. Saur Verlag, 2009, 137 p. URL: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr/frbr_2008.pdf (дата звернення: 03.10.2019.).
4. ISBD : International standard bibliographic description / recommended by the ISBD Review Group ; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. Consolidated ed. Berlin ; München : De Gruyter Saur, 2011. xvii, 284 p. ; 25 cm. (IFLA series on bibliographic control ; vol. 44).
5. MARC 21 Format for Authority Data. URL: <https://www.loc.gov/marc/authority> (дата звернення: 03.10.2019.).
6. MARC 21 Format for Bibliographic. URL: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic> (дата звернення: 03.10.2019.).
7. MARC 21 Format for Classification Data. URL: <https://www.loc.gov/marc/classification> (дата звернення: 03.10.2019.).
8. MARC 21 Format for Community. URL: <https://www.loc.gov/marc/community> (дата звернення: 03.10.2019.).
9. MARC 21 Format for Holdings Data. URL: <https://www.loc.gov/marc/holdings> (дата звернення: 03.10.2019.).
10. MARC 21 формат для бібліографічних даних: методичні рекомендації : (скорочений варіант) / [авт.-уклад.: Бруй О. М., Малецька О. В., Чорна Т. В.] ; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», Наук. б-ка. Київ : [б. в.], 2009. 284 с. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2610/MARC-BIB-short-2009.pdf?sequence=1> (дата звернення: 03.10.2019.).
11. MARC Standards. URL: <https://www.loc.gov/marc> (дата звернення: 03.10.2019.).

12. RDA Toolkit / American Library Association, Canadian Library Association, and CILIP: Chartered Institute of Library and Information Professionals. 2010. URL: <http://www.rdatoolkit.org>. (дата звернення: 03.10.2019.).
13. RDA: Resource Description and Access Print - 2015 Revision / American Library Association, Canadian Library Association, Chartered Institute of Library and Information Professionals. London: Facet publishing, 2015. 1052 p.
14. The RDA workbook : learning the basics of Resource Description and Access / Margaret Mering, editor. XIX, 190 p. ; 28 cm.
15. Tillett B. B. The International Development of RDA : Resource Description and Access. *Alexandria*. 2013. V. 24. №. 2. P. 1–10.
16. Understanding MARC Bibliographic : Machine-Readable Cataloging. URL: <http://www.loc.gov/marc/umb> (дата звернення: 03.10.2019.).
17. UNIMARC formats and related documentation. URL: <https://www.ifla.org/publications/unimarc-formats-and-related-documentation> (дата звернення: 03.10.2019.).
18. UNIMARC Manual : Authorities Format / IFLA UNIMARC Core Activity ; ed. by Mirna Willer. 3rd ed. München: Saur, 2009. (IFLA Series on Bibliographic Control, 38).
19. UNIMARC Manual : Bibliographic Format / IFLA UNIMARC Core Activity ; ed. By Alan Hopkinson. 3rd ed. München: Saur, 2008. (IFLA Series in Bibliographic Control, 36).
20. UNIMARC Manual : Holdings Format / IFLA Working Group on the UNIMARC Holdings Format. 2007.
21. Бруй О. Сутності бібліографічних записів. *Бібл. форум України*. 2008. № 4. С. 21–24. URL : <http://eprints.rclis.org/24424>. (дата звернення : 03.10.2019.)
22. Бруй О. Опис та доступ до ресурсу (RDA) – новий міжнародний стандарт каталогізації: особливості, переваги та впровадження. «Бібліотека – територія єдності»: щоріч. конф. УБА, 27-28 листоп. 2014 р. Київ. С. 44–49. URL: http://eprints.rclis.org/24448/1/bruy_opus.pdf (дата звернення: 03.10.2019.).
23. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. БИБЛИОГРАФИЧЕСКАЯ ЗАПИСЬ. БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЕ ОПИСАНИЕ: Общие требования и правила составления / Межгос. совет по стандартизации, метрологии и сертификации URL: http://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/standarts/DSTU_GOST7.1-2006.pdf. (дата звернення : 03.10.2019.)
24. Стрішенець Н. В. MARC у XXI столітті : чи є шанси вижити? «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства» : матеріали Другої

- наук.-практ. конф., 23 верес. 2010 р., Львів / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львівська політехніка», Наук.-техн. б-ка. Львів, 2010. С. 105–113.
25. Стрішенець Н. В. Особливості термінології нового стандарту каталогізації «Опис та доступ до ресурсу» («Resource Description and Access»). *Термінологія документознавства та суміжних галузей знань* : зб. наук. пр. / М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2013. Вип. 7. С. 102–105.
26. Стрішенець Н. В. Функціональні вимоги до бібліографічних записів. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2010. Вип. 28. С. 158–175.
27. Стрішенець Н. Міжнародний стандарт каталогізації «Опис та доступ до ресурсу» («Resource Description and Access») : особливості впровадження. *Бібл. вісн.* 2016. №1. С. 41–45.
28. Форматы MARC 21 / Рос. гос. б-ка. URL: <http://marc21.rsl.ru/index.php?f=227> (дата звернення: 03.10.2019.).
29. Форматы MARC 21: Коды MARC, используемые в форматах / Рос. гос. б-ка. URL: <http://marc21.rsl.ru/index.php?f=241> (дата звернення: 03.10.2019.).
30. Функциональные требования к авторитетным данным : концептуальная модель : заключ. отчет, дек. 2008 / под ред. Гленна Е. Патона ; Рабочая группа ИФЛА по разработке функциональных требований к авторитетным записям и их нумерации (FRANAR) ; одобрено Постоянными комитетами Секции по каталогизации и Секции по классификации и индексированию ИФЛА, март 2009 ; Международ. федерация библиот. ассоц. и учреждений, Рос. библиот. ассоц. ; [пер. с англ. О. А. Лаврѐнова]. Санкт-Петербург : Рос. нац. б-ка, 2011. 115 с. : илл., граф. URL: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frad/frad_2009-ru.pdf (дата звернення: 03.10.2019.).
31. Функциональные требования к библиографическим записям: окончат. отчет / Рос. библиот. ассоц., Рос. гос. б-ка ; пер. с англ. [В. В. Арефьев ; науч. ред. пер.: Т. А. Бахтурина, Н. Н. Каспарова, Н. Ю. Кулыгина]. Москва : РГБ, 2006. [150] с. URL: http://elib.ict.nsc.ru/jspui/bitstream/ICT/1018/1/FRBR_2009_ru.pdf (дата звернення: 03.10.2019.).
32. Функциональные требования к предметным авторитетным данным (FRSAD) : концептуальная модель / под ред. Марсии Лей Зенг, Майи Жумер, Афины Салаба ; Рабочая группа ИФЛА по разработке функциональных требований к предметным авторитетным данным (FRSAR). 75 с. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frsad/frsad-final-report-ru.pdf> (дата звернення: 03.10.2019.).

ВИХІДНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ

Опитування знаходиться за адресою: <https://goo.gl/fPK3eg>

Питання до заліку

Опитування «Термінологія IFLA–LRM».

Перелік питань:

1. Що означає аббревіатура LRM:
 - Бібліотечна еталонна модель
 - Функціональні вимоги до бібліографічних записів
 - Бібліотечна функціональна модель

2. IFLA-LRM це консолідація:
 - FRBR, FRAD, FRASAD
 - LRM, FRBR-LRM
 - ISBD, FRBR

3. IFLA-LRM визначає такі завдання користувача:
 - Знаходити, ідентифікувати, відбирати, отримувати, досліджувати
 - Знаходити, підтверджувати, відбирати
 - Знаходити, ідентифікувати, розрізняти, відбирати

4. Скільки всього завдань користувача описує IFLA-LRM?
 - 5 завдань
 - 4 завдання
 - 3 завдання
 - 7 завдань

5. Чим є по-суті IFLA-LRM?
 - Модель «сутність-зв'язок»
 - Стандарт або правила каталогізації
 - Заміна ISBD

6. Скільки сутностей описує IFLA-LRM?
 - 2
 - 5
 - 6
 - 8
 - 11

7. Виберіть сутності, що повністю виключають матеріальні аспекти зі свого визначення:
 - Твір, прояв, примірник

- Вираження, твір
 - Прояв, примірник
 - Примірник, твір
8. Сутність суперкласу у IFLA-LRM називається:
- Res
 - Сутність RDA
 - Твір
 - Книга
9. Яку сутність згідно з IFLA-LRM описує зразок з колекції рідкісних книг у шкіряній палітурці з автографом автора?
- Твір
 - Вираження
 - Прояв
 - Примірник
10. Яку сутність згідно з IFLA-LRM описує оцифрована версія видавництва «Oxford University Press», видана у 2008 році?
- Твір
 - Вираження
 - Прояв
 - Примірник
11. Яку сутність згідно з IFLA-LRM описує французький переклад?
- Твір
 - Вираження
 - Прояв
 - Примірник
12. Яку сутність згідно з IFLA-LRM описує виконання Лондонського симфонічного оркестру у 2005 році?
- Твір
 - Вираження
 - Прояв
 - Примірник
13. Яку сутність згідно з IFLA-LRM описує «Гамлет» Шекспіра?
- Твір
 - Вираження
 - Прояв
 - Примірник

14. Яка сутність є номеном?

- Agatha Christie
- «Agatha Christie» як спосіб послатися на {особу Dame Agatha Christie, Lady Mallowan}
- Montréal (Québec)
- Леся Українка

15. Назвіть сутності, які є підкласом другого рівня для сутності Res:

- Твір, вираження, втілення, примірник, агент, номен, місце, часовий діапазон
- Особа, колективний агент
- Номен, місце, часовий діапазон

16. Назвіть сутності, які є підкласом третього рівня для сутності Res:

- Твір, вираження, втілення, примірник, агент, номен, місце, часовий діапазон
- Особа, колективний агент
- Номен, місце, часовий діапазон

17. До сутності «особа» належать:

- персонажі художніх творів, тварини
- реальні особи
- все, зазначене вище

18. До сутності «місце» належать:

- реальні місця, інопланетні території
- вигадані місця
- все, зазначене вище

19. Що допомагає відрізнити одну сутність від іншої згідно з IFLA-LRM?

- Атрибути
- Зв'язки
- Ознаки
- Властивості

20. Зв'язок згідно з IFLA-LRM – це:

- Зв'язок, поєднання між примірниками сутностей
- Зв'язок між атрибутами
- Зв'язок між агентами
- Зв'язок між номенами

21. Що таке «кардинальне число»?

- Уточнення кількості примірників сутностей початкової та кінцевої точок, які можуть бути пов'язані конкретним зв'язком
- Число, яке обмежує кількість атрибутів

- Число яке показує кількість знайдених атрибутів

22. Яку структуру мають зв'язки IFLA-LRM?

- Лінійну
- Мережеву
- Ієрархічну
- Вертикальну

23. Яку структуру мають атрибути IFLA-LRM?

- Ієрархічну
- Мережеву
- Лінійну
- Горизонтальну

24. Назвіть атрибути вищого рівня, які успадковуються від сутності RES:

- Категорія, примітка
- Тональність, засіб виконання
- Все, зазначене вище

25. У скількох напрямках декларуються зв'язки в IFLA-LRM ?

- Одному
- Двох
- Трьох

Опитування з термінології RDA

Опитування знаходиться за адресою: <https://goo.gl/BmJUnD>

Перелік питань

1. Що таке RDA?

- Акронім для «Resource Description and Access»
- Правила каталогізації для створення метаданих, побудованих відповідно до міжнародних моделей
- Це пакет елементів даних, правил та інструкцій для створення метаданих у галузі бібліотек та культурної спадщини
- Правила каталогізації, сумісні з новими та успадкованими технологіями (базами даних)
- Все, зазначене вище

2. Яким чином IFLA-LRM пов'язана з RDA?

- IFLA-LRM – це ключовий елемент у проектуванні та розробці RDA
- Забезпечує RDA базовою структурою
- Є практичним застосуванням моделі
- Все, зазначене вище

3. Чим відрізняються сутності в правилах RDA від сутностей в IFLA-LRM
 - Кількістю
 - Якістю
 - Вони однакові

4. Сутність RDA – це:
 - Сутність вищого рівня в правилах
 - Підклас для сутності Res
 - Суперклас для всіх інших сутностей, визначених у правилах
 - Все, зазначене вище

5. Елементи RDA – це:
 - Атрибути та зв'язки, пов'язані з сутностями RDA
 - Перелік всіх правил та інструкцій
 - Глосарій і Додатки

6. Кількість сутностей, визначених в RDA:
 - 12
 - 13
 - 14

7. Сутність ресурсу в RDA – це:
 - Агенти, твір, вираження, прояв, примірник
 - Твір, вираження, прояв, примірник
 - Будь-яка сутність в RDA

8. Авторизована точка доступу – це:
 - Точка доступу для сутності RDA, вибрана для використання, якому надається перевага в конкретній схемі кодування словника
 - Усталена форма найменування сутності
 - Один із способів, за допомогою якого користувач може знайти ресурс
 - Все, зазначене вище

9. Судження каталогізатора – це:
 - Процес прийняття рішення щодо визначення того, яку інформацію слід включити до бібліографічного запису
 - Рішення щодо того, яку інформацію не потрібно включати до бібліографічного запису
 - Все, зазначене вище

10. Методи запису інформації згідно з правилами:
 - Неструктурований опис, структурований опис, ідентифікатор, IRI
 - Запис у вигляді вільного тексту

- Переписування
- Транслітерація

11. Правильно побудований опис інформаційного ресурсу:

- Відповідає вимогам Логічно-послідовного опису сутності ресурсу
- Щонайменше одна з сутностей ресурсу відповідає Мінімальному описові сутності ресурсу
- Все, зазначене вище

12. Логічно-послідовний опис ресурсу

- Формується з використанням описів його сутностей твір, вираження, втілення та примірник, через використання певних елементів зв'язку
- Дотримується вказаних обмежень кардинального числа для зв'язків
- Все, зазначене вище

13. Інструкції в RDA:

- Дозволяють вибір
- Стандартні в побудові
- Описують умови і пропонують рішення
- Все, зазначене вище

14. Новий RDA Toolkit має структуру, яка організована:

- За сутностями
- Складається з пронумерованих розділів
- Складається з пронумерованих розділів та додатків

15. Чи правильним є твердження про «розмитість» різниці між атрибутами та зв'язками в RDA?

- Так
- Ні

Опитування з MARC 21 для бібліографічних даних

Перелік питань

1. Оберіть з прикладу та вкажіть правильні відповіді для точок доступу: А – Основна точка доступу, В – Додаткова точка доступу, С – Предметна точка доступу.

Канеман, Деніел.

Мислення, швидке й повільне / Деніел Канеман ; з англійської переклав Максим Яковлев. – Київ : Наш формат, 2017. – 479, [1] с. : іл. – (Світоглядна література)

Предметні заголовки:

Мислення -- Психологічні аспекти

- Канеман, Деніел. _____
- Мислення -- Психологічні аспекти. _____
- Яковлев, Максим Володимирович, перекладач. _____

2. Вкажіть теги для точок доступу:

- Якщо в книзі йде мова про Стіва Джобса, предметний заголовок буде в полі з тегом __ _
 - Якщо книга містить історію Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника, предметний заголовок буде в полі з тегом __ _
- Якщо в книзі розповідається історія України, то предметний заголовок буде в полі з тегом __ _
- Якщо книга є підручником з вищої математики, то предметний заголовок буде в полі з тегом __ _

3. Який буде другий індикатор у 245 полі?

245 1_ \$a The RDA workbook : \$b learning the basics of Resource Description and Access

4. У яких полях бібліографічного запису надається інформація про особу?

5. У яких полях бібліографічного запису надається інформація про колективного агента?

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Міжнародні стандарти для створення електронних каталогів

Програма навчального модулю
підвищення кваліфікації працівників бібліотек

Електронне видання

Відповідальна за випуск Я. Є. Сошинська

Видавець:

ВГО Українська бібліотечна асоціація
04053, м.Київ, вул. Тургенєвська, 83-85
info@ula.org.ua
www.ula.org.ua